Poštnina plačana v gotovini

Cena 1 Din

Mariborski Večernik »JUTRA«

Leto V. (XII.), štev. 161 | Maribor, pondeljek 20. julija 1931

Izhaja razun nedelje in praznikov vsak dan ob 16. uri
Račun pri poštnem ček. zav. v Ljubljani št. 11.409
Velja mesečno, prejeman v upravi ali po pošti 10 Din, dostavljen na dom pa 12 Din

Telefon: Uredn. 2440 Uprava 2455

Uredništvo in uprava: Maribor, Aleksandrova cesta št. 19
Oglasi po tarifu
Oglase sprejema tudi oglasni oddelek „Jutra" v Ljubljani, Prešernova ulica št. 4

Dramatičen potek razgovorov v Parizu

Pogajanja med francoskimi in nemškimi državniki ostala brez uspeha — Brüning odklanja vsako politično obveznost, Laval se zavzema za politični moratorij

PARIZ, 21. julija. Tu so bile danes zaključene velike konference evropskih in ameriških državnikov, ki pomenjajo po sodbi svetovnega tiska in vseh političnih krogov najvažnejši mejnik v bodočem razvoju Evrope. Težišče pogajanj je ležalo na veliki konferenci, ko so se je udeležili: za Francijo ministerski predsednik Laval, zunanji minister Briand, finančni minister Flandin in proračunski minister Poncet; za Nemčijo državni kancelar Brüning in zunanji minister Curtius, za Zedinjene države Mellon in Stimson, za Anglijo zunanji minister Henderson, za Italijo Grandi, za Japonsko Yosishara in za Belgijo Hymans. Poleg tega so bili na konferenci tudi poslaniki vseh v reparacijskem vprašanju prizadetih držav, med njimi tudi jugoslovanski poslanik Spalajković.

Na konferenci je bilo soglasno ugotovljeno, da je Nemčiji nujno potrebno veliko inozemsko posojilo, ki ga ji bodo nudile proti gotovim političnim in gospodarskim garancijam Francija, Anglija in Zedinjene države. Dosežen je bil sporazum o programu današnje odločilne konference v Londonu, kjer bodo določeni pogoji posojila. Obenem so vsi državniki ugotovili, da je edina sigurna podlaga mirnemu in nemotenemu razvoju Evrope potreba resničnega in iskrenega sporazuma med Francijo in Nemčijo.

Zbrani državniki so odpotovali deloma že včeraj, deloma pa danes v London, kjer se bo pričela v angleškem zunanjem ministrstvu pod predsedstvom Macdonalda ob 18. uri odločilna konferenca.

PARIZ, 20. julija. Kot rezultat razgovorov med nemškimi in francoskimi državniki, ki so trajali do polnoči, je bila pozno ponoči izdana sledeča deklaracija:

»Francosko-nemški dogovori, ki so bili danes končani, niso prinesli nobene odločitve. Zato so se državniki zedinili na to, da izdajo soglasno deklaracijo, da s tem ponovno naglasijo voljo obeh vlad, da je treba ustvariti pogoje za uspešno medsebojno delovanje. Francija je pripravljena, pozneje proučiti pogoje za izvedbo kreditnih operacij v korist Nemčije v mednarodnem okviru. Finančni problem ostane nerešen in bo morala o njem razpravljati konferenca vlad v Londonu. O jamstvih, ki jih smatra Francija za potrebna, še ni bilo govora. Ministrski predsednik Laval se bo v Londonu zavzel za to, da se tam konkretizirajo garancije, od katerih je odvisno sodelovanje Francije v kreditni akciji za Nemčijo.«

Prvi vtis, ki ga je napravila ta deklaracija na parlamentarne kroge v Parizu, je bil, da je ostal sestanek med nemškimi in francoskimi državniki brez uspeha. Pri natančnem razmotrivanju deklaracije in nastalega položaja pa je prevladovalo mnenje, da je treba to tolmačiti kot dokaz, da je prodrlo prepričanje, da je sestanek vendarle rodil povečano medsebojno zaupanje ter ustvaril vzdušje, ki omogočava nadaljevanje pogajanj za dosega trajnega sodelovanja, ki naj zaključi vsako politično nesigurnost. Da rezultati niso boljši, je pripisovati dejstvu, da se Brüning ni smatral pooblaščenega, da prevzame kake obveznosti ter je zastopal mnenje, da smatra vse za informativno konferenzo. Vsekakor pa zatrjujejo tudi nemški krogi, da bo imela že sama kreditna akcija za posledico tesnejše sodelovanje med Francijo in Nemčijo.

Razgovori med nemškimi in francoskimi državniki so se vršili mestoma prav dramatično. Ko je Briand okrog 22. ure prišel iz kabineta, je bil zelo razburjen in je resignirano izjavil: »Moje moči so pri kraju, kaj takega ne vzdržim več!«

Najtežavnejše so bile razprave o političnih problemih. Laval se je zavzemal za politični moratorij, dočim je Brüning izjavil, da ne more prevzeti nobenih obveznosti. Ko so bila pogajanja zaključena, se je Brüning poslovil od francoskih ministrov z besedami: »Žal nam je, da nismo mogli doseči boljših uspehov. Tolaži nas pa zavest, da smo dosegli veliko omiljenje prejšnje napetosti!«

Pred razidom je Brüning povabil Lavala in Brianda na poset v Berlin z željo, da se osebni stiki nadaljujejo in z nado, da bo mogoče tam doseči več.

Francoski, nemški in ostali udeleženci so davi ob 10. odpotovali v London, da se udeleže konference vlad, ki se sestane ob 6. zvečer v spodnji zbornici in na kateri se bodo nadaljevali pariški razgovori o finančni podpori Nemčiji.

Otvoritev vodovoda pri Sv. Križu nad Mariborom

V nedeljo, 19. julija, se je pri Sv. Križu vršila na zelo slovesen način otvoritev novega vodovoda za vas Sv. Križ na visokem Kozjaku. Vas je bila odeta v slavnostno obleko. Hiše so bile v zastavah, prihodi v vas in vodovodne naprave okinčane. Od 8. do 9. ure je komisija, sestoječa iz sreskega načelnika dr. Ipavca, tehničnega svetnika inž. Jurana in šefa mariborskega »Zdravstvenega doma« dr. Vrtovca pregledala in kolaudirala vodovod in vse naprave. Konstatirala je, da je vodovod pravilno zgrajen. Na trgu pred cerkvijo je bil na to sprejem došlih gostov. Na to je služil domači župnik g. Kren slovesno službo božjo. Sodelovala je na koru dobroznana kamniško-košaška godba. Po cerkveni slovesnosti se je razvil sprevod z godbo od cerkve do vodovodnega rezervoarja v Mandlovem gozdu. Slavnostni prostor ob izvirku je bil mično okrašen. Ljudstvo je na obeh bregovih okrog izvirka prisostvovalo res ljubki slavnosti. Predsednik pripravljalnega odbora za vodovod, agilni in požrtvovalni posestnik g. Joško Hlade je v lepem govoru opisal zgodovino vodovoda in njega nujno potrebo. Omenjal je, kako velikega pomena je vodovod za vas Sv. Križ, kjer ni niti za šolsko deco bilo pitne vode. Naštel je osebe, ki so se trudile za vodovod. Predvsem sta bila to blagopokojna nadučitelj Avguštin in Hauptman in dr. Radoslav Pipuš, oba križanska rojaka. Domači župnik Kren je na to blagoslovil vodovod in v lepem govoru opisal važnost nove naprave. Sreski načelnik dr. Ipavic je kot zastopnik vlade otvoril vodovod ter je v svojem govoru omenjal, da so za časa Avstrije Dunaj, Gradec in Maribor imeli gluha ušesa za potrebe slovenskih krajev. Šele pod našo Jugoslavijo se gradijo mostovi, vodovodi in ceste. Sv. Križu nemški oblastniki za to niso privoščili niti vode, ker je bila ta občina vedno slovenska trdnjava. Šef »Zdravstvenega doma« dr. Vrtovec, ki ima velike zasluge za vodovod, je opisal veliko vrednost nove naprave iz zdravstvenih razlogov. Priporočal je ljudstvu, kako se naj bori proti raznim boleznim, osobito proti jetiki. Podnačelnik sreskega cestnega odbora Žebot je čestital vzorni občini Sv. Križ, ki je prva za mestom Maribor, ki si je zgradila v našem okraju moderen vodovod. Omenjal je, kako je ravno občina Sv. Križ bila pred svetovno vojno močna in trdna narodna slovenska trdnjava v sveti narodni borbi Slovencev proti germanskemu nasilju. Govornik je predlagal udanostno brzojavko kralju Aleksandru, kar je ljudska množica sprejela z viharnimi klici: »Živijo naš kralj!« Godba je zaigrala državno himno, nakar so se gostje vrnili k Sv. Križu, kjer se je vršila prijetna narodna veselica. Pripravljalni ter občinski odbor ter gostje so se pa zbrali v znani gostoljubni kmetski hiši rodoljubne gospe Maček-Pipuš, kjer se je vršilo skupno kosilo. Topiči so grmeli od ranega jutra do poznega večera in ljudstvo se je posebno radovalo nove naprave. Dobili smo tudi glas, da se bo cesta proti Sv. Križu vendarle nadaljevala.

Kdo bo novi predsednik avstrijske republike?

DUNAJ, 20. julija. Meseca oktobra poteče funkcijska doba sedanjega predsednika avstrijske zvezne republike, dr. Miklasa. Med parlamentarnimi strankami so se zato že pričela pogajanja, da naj bi se volitev novega predsednika, ki bi se morala vršiti 17. oktobra, preložil na spomlad, vendar pa do kakega sporazuma še ni prišlo. Socijalisti, ki kandidirajo za predsednika dr. Rennerja, bi bili sicer pripravljeni privoliti v izpremembo ustave, po kateri bi se vršila volitev po ameriškem vzoru potom volilnih mož, toda krščanski socijalci so jim že namignili, da naj bi zopetni izvolitvi sedanjega predsednika dr. Miklasa ne delali nobenih posebnih težkoč. V nasprotnem primeru bi se namreč krščanski socijalci zvezali z meščanskimi strankami in se zedinili ž njimi za kandidaturo skupnega meščanskega kandidata in sicer bivšega rektorja dunajskega vseučilišča, prof. Gleispacha, čegar izvolitev bi bila potem vsekakor zagotovljena. Sodeč po dosedanjem položaju, pa socijalisti pod nobenim pogojem ne bodo privolili v zopetno kandidaturo dr. Miklasa, ker hočejo s tem preprečiti, da bi se ponovili časi izvenparlamentarne vlade, ki jo je predstavljal režim Vaugoin-Starhemberg. Ravno zato tudi vztrajajo na kandidaturi dr. Rennerja, ki je ne bodo umaknili niti v primeru ožjih volitev.

Nemško-avstrijska carinska unija pred sodiščem v Haagu

HAAG, 20. julija. Danes se je pričela pred mednarodnim sodiščem v Haagu razprava o nemško-avstrijski carinski uniji glasom sklepa zadnjega zasedanja Sveta Društva narodov. Razprava se vrši v veliki dvorani palače miru ter se je udeležuje skoro celotni sodni zbor. Pri razpravi bodo govorili zastopniki Avstrije in Nemčije, kakor tudi Francije, Češkoslovaške in Italije, ki so zahtevale od Društva narodov, da prouči mednarodno sodišče, da-li odgovarja načrt carinske unije obvezam, ki jih je prevzela Avstrija z ženevskim protokolom. Razprava bo najbrže trajala več dni.

Usmrtitev poljskega Redla

VARŠAVA, 20. julija. Snoči je bil v varšavski trdnjavi ustreljen major poljskega generalnega štaba, Demkowski, ki je bil radi vohunstva na korist sovjetske Rusije in Nemčije obsojen na smrt. Njegova prošnja za pomilostitev je bila zavrnjena. Varšavski listi poročajo, da je živel major Demkowski silno razkošno in so našli pri njem ob njegovi aretaciji nad 1000 dolarjev in 100 angleških funtov.

Včeraj zjutraj je bil dalje ustreljen tudi poljski vohun, korporal Szymkolas in sicer v Vilni. Bil je obtožen, da je prodal nekemu litvanskemu vohunu, ki je bil istotako aretiran, več važnih poljskih vojaških listin.

BERLIN, 20. julija. Včeraj je prispel semkaj znani pisatelj Bernard Shaw. V njegovem spremstvu sta lord in lady Astor. Slavni angleški pisatelj in pesnik namerava že prihodnje dni odpotovati v Moskvo, da se osebno prepriča, kakšne kulturne razmere vladajo v sovjetski Rusiji.

Aretacija opasnega vlomilca.

V soboto dopoldne so opazile stranke v hiši št. 2 v Ciril Metodovi ulici, da se potika po kletnih prostorih sumljiv mladenič. O tem so takoj obvestile policijo, ki je poslala agente, da primejo sumljivega neznanca. Prišli pa so že prepozno in so mogli samo ugotoviti, da je bilo vlomljeno v kletno stanovanje Antonije Ferveger. Vlomilec je imel ponarejen ključ ter je odnesel 96 Din, škatljo Elida praška in neki robec. Po opisu sumljivega mladeniča je izsledila policija Kralja Ernesta, uslužbenega pri nekem dimnikarskem mojstru. Pri hišni preiskavi so našli ukradeno dozo pudra, revolver na bobenček, več vetrihov in nekaj nabojev. Pri aretaciji pa se je izkazalo, da Kralja že dolgo časa zasledujejo orožniki v Logatcu in Rovtah, ker je osumljen, da je ukradel že pred leti posestniku Janezu Trevnu iz Kota 3925, posestniku Križarju iz Rovt 3870 Din in gostilničarju Šemerlu za 150 Din jestvin, nakar je izginil iz logaške okolice. Aretirani Kralj uporno zanika vsako krivdo, čeprav so stranke v njem spoznale mladeniča, ki se je potikal v kletnem prostoru v Ciril Metodovi ulici. Policija sumi, da ima Kralj še več tatvin na vesti in da je pripisovati njemu precej v zadnjem času izvršenih vlomov v razna stanovanja.

Sličice z meje

SLABA ŽETEV. — ZA KRUHOM V AVSTRIJO. — NIZKE ŽIVINSKE CENE. — TIHOTAPCI. — CENE IN TUJSKI PROMET.

Visoko na kobanskem pobočju žanjejo [illegible]ni planinski ječmen... Izgleda kot bi se strma njiva hotela otresti nadležnih žanjic, ki v potu svojega obraza že od zore zlagajo drobne bilke v suhe snope.

»Srečo dobro, žanjice!« pravim kot obmejni popotnik.

»Ej, slabo je slabo na naših hribih! Le poglejte kako je redko in plevelasto! Še za seme ne bo nič!«

»Kaj pa ko bi si preskrbeli boljše seme, primernejše za planinske njive?«

»Smo že večkrat mislili na to. Pa kaj, ko je tako drago! Če pa kaj prodamo, pa je vse pod ceno. Lesa pa zdaj ne moremo spraviti nikamor. V Lučanah bi še dobili semensko žito za les v zamenjavo. Pa kaj ko ne smemo preko meje...«

»Saj bi tudi v Mariboru lahko zamenjali svoje pridelke?«

»Smo že poskušali, pa pravijo, da lesa **še zastonj nočejo...**

*

Napol porušena bajta se stiska tik državnih mejnikov. Nihče ji ne bi prisodil, da nudi streho ženi s kopico otrok. Revščina in glad gledata iz vseh kotov...

»Kje pa imate moža?« presenetim ženo v dimnici.

»Že pol leta je v Avstriji za hlapca. Prej je bil gozdni delavec in je tu dobro zaslužil. A sedaj nič ne podirajo in ni zaslužka. Tam pa dobi hrano, obleko in 10 šilingov na teden. Ves denar prinese v nedeljo domov, da vsaj za silo živimo.«

»Pa pri nas res ne bi mogel dobiti službe?«

»O, za hlapca pri večjih gospodarjih bi že lahko šel, pa plačajo samo po 100 Din na mesec. S tem pa družina ne more živeti. Saj še s 40 šilingi (= 320 Din) životarimo ob krompirju in fižolu...«

*

Na prostranem planinskem pašniku se gnete čreda ovac in goved.

»Lep primer umne živinoreje!« si mislí opazovalec in čestita naprednemu gospodarju.

»Motite se gospod! Slaba nam prede, čeprav imamo polne hleve! Malo krme, visoke cene sena in nizke cene živine. Ves trud ni v nikakšnem razmerju z današnjimi cenami.«

»Kaj pa mariborski sejmi?«

»Že trikrat sem prignal vole spet domov, ker mi ponujajo le 5—6 Din za kg. Avstrijski kupci so mi nudili na domu 1 šiling (8 Din). Bili pa so tihotapci, na kar nisem hotel pristati. Ne razumem, zakaj so v Avstriji za domačo živino višje cene...«

*

Finančni stražnik budno pazi v gozdni zasedi tik za državno mejo. Pozicija je izborna in neopaženo obvlada velik kompleks obmejnega ozemlja.

»Ali je tihotapstvo še zelo razvito?« vpraša med drugim radovedni popotnik.

»Razmere so obmejno prebivalstvo privedle k solidnosti, da so slučaji tihotapstva zelo redki. Na čast našim ljudem moram povedat, da je ogromna večina našega prebivalstva zavzemala že od početka razmejitve napram tihotapstvu odklonilno stališče. Le posamezniki so se skušali okoristiti z »ugodno priliko«, kar se jim je pa le redkokdaj posrečilo. Praksa pa kaže, da nimamo slučaja, da bi na meji kdo od tihotapstva obogatel. Danes še tuintam dobimo koga, ki nosi iz Avstrije sladkor, saharin, cigaretni papir in vžigalice v manjših množinah. V splošnem je položaj ugoden, kar pa ne zmanjša naše pozornosti.

*

Večkrat povdarja časopisje pomen obmejne turistike. Zanimalo me je, kakšen je položaj na licu mesta«: Sv. Križ, Sv. Duh, Kapla, Pongrac — so [illegible]anke, vredne stalnega obiska iz zaledja. Tudi cene so za tujski promet ugodne: vino 12—16 Din, pivo vrček 5 Din, steklenica 6 Din, obed 10—15 Din, prenočišče 10 Din za postelio. Sv. Duh ima celo letoviščarje po 30 Din dnevno in še ni vse zasedeno...

Z ozirom na planinski teren vsekakor [illegible]osti, ki daleko presegajo sosednje Pohorje.

»Ali Vas meščani kaj obiskujejo?« vprašam gostilničarja.

»Večinoma Nemci iz Maribora in Dravske doline. Slovenci bolj redko...« -x

Za starostno zavarovanje gledaliških umetnikov

V »Jutru« od 11. t. m. sem pri teoretičnem razpravljanju o finančni strani mariborskega gledališča trdil, da radi slabe finančne podlage odhajajo vse moči iz Maribora ali si iščejo boljših in trajnejših angažmanov, dokler si jih upajo kje najti. Živo me je zanimalo vprašanje, kaj bo z onimi, ki novih angažmanov ne najdejo, ostanejo v Mariboru, a potrebujejo večletnega dopusta in pokojnine. Mariborsko gledališče jim spričo majhnih svojih dohodkov tega ne more dati, pač pa so v to poklicana bogato dotirana drž. centralna gledališča, ki bi naj starejše igralce uvrstila v svoj stalež in jim tako zajamčila brezskrbno starost. O preskrbi starejših mariborskih igralcev je bilo že večkrat govora v mejah gledališkega sosveta in v obstoječih prilikah ni bilo drugega izhoda, kakor je zgoraj obrazložen. Obžalovati je le, da se ta način ni izvrševal v preteklih letih, ker je nastopila potreba daljšega bolezenskega dopusta že tudi med igralci mariborskega odra. — Stanje, ko kdo obnemore ali rabi večletni dopust, sem si dovolil označiti z besedo penzijonist, ker resnično nisem vedel, da more kdorkoli smatrati to označbo za žaljivo, kajti v olikani družbi spoštujejo pač vsakega penzijonista. — Radi negotovega finančnega stanja pri mariborskem gledališču si ne morem prav misliti, da bi bilo vabljivo za umetnika ostati v Mariboru, kjer so pretresljaji in negotovost na dnevnem redu in groze izpremembe z vsakim proračunom — tako državnim kakor banovinskim in deloma celo občinskim; poleg tega mora umetnik tukaj nastopati ravno radi finančnih težkoč do popolne onemoglosti. Ker pa je vsaj za duševnega delavca že povsod urejeno starostno osiguranje, ga je treba urediti tudi za naše igralce. Nikogar nisem hotel žaliti, nikogar poditi v penzijon. marveč teoretično ugotoviti, da ste možni res le dve kategoriji: ena, ki išče in upa drugam, in druga, ki ostane za starost popolnoma nezavarovana. Poleg teh je treba še zavarovati tudi one, ki si jih hoče Maribor zadržati na svojem odru, ker od njih vendarle ne more zahtevati zgolj potenciranega delovanja, na starost pa jih prepustiti usodi. — Kakor sedaj vidim, so tudi še taki, ki si ne žele zavarovati svojega položaja. Našli pa bodo najbrže prav malo posnemovalcev. — Toliko o stvari sami, o osebnih žalitvan, ki sem jih bil deležen v tej zvezi, pa drugje in ob drugem času. Dr. P. St.

Meddržavni šahovski turnir v Pragi.

Včeraj so bile odigrane nekatere viseče partije. Partija Kostić - Monticelli je končala remis in je rezultat tekme Jugoslavija:Italija sedaj 3:1. Po enajstem kolu je stanje sledeče: Amerika, Avstrija, Nemčija 26 (1), Letonska 25 in pol (4), Jugoslavija in Češkoslovaška 25 (2), Poljska 24 (4), Madžarska 23 (3), Anglija 22 in pol (3), Švedska 22 (2), Švica 19 (2), Nizozemska 19 (1), Francija 17 in pol (2), Rumunija 16 (5), Litva 15 (4), Danska 13 in pol (4), Italija 12 in pol (3), Španska 7 in pol (3), Norveška 6 (3). —

Kongres Zveze jug. srednješolskih udruženj.

V dnevih od 2. do 5. julija bi moral biti v Mariboru XIII. kongres »Saveza jug. srednješolskih udruženj«, občni zbor Župe za dravsko banovino, slikarska razstava beograjskih tovarišev-srednješolcev in druge prireditve. Organizacija teh prireditev je bila poverjena mariborski družini SJSU »Napredek«, ki je tudi vse pripravila, a je prišla v zadnjem trenutku od centralne uprave v Beogradu brzojavna odpoved, ker ni dobila pravočasno dovoljenja od šolske oblasti. — Kongres je preložen na začetek septembra, o čemer bomo javnost, ki se zanima za srednješolski pokret, še pravočasno in natančneje obvestili.

Mariborski in dnevni drobiž

Prva pot Sokolov-tekmovalcev iz Pariza.

V soboto, z jutranjim brzim vlakom, so prispeli na Jesenice naši Sokoli tekmovalci iz Pariza z ostalo delegacijo Saveza. Odtod jim je bil prva pot v Boh. Bistrico na grob lani v Luksenburgu smrtno ponesrečenega brata Toneta M[illegible]a, kjer so položili na njegov grob enega od vencev s trakovi, ki so si jih priborili na tekmi v Parizu. Naši Sokoli-tekmovalci so na ta način najlepše počastili spomin svojega prerano umrlega ljubega brata.

Zakonsko zvezo

so sklenili zadnje čase v Mariboru: Ivan Ulaga, obratovodja in Elizabeta Pfundstein; krojač Fran Dežman in Terezija Fidler; livar Ivan Goričan in Neža Bračko; Miha Centrih in Gizela Dovečkar; mizar Ivan Pušenjak in Marija Žnida[illegible]; zasebni uradnik Josip [illegible] in Danijela Stieglitz; zasebni uradnik Kazimir Toroš in Dragomira Poše[illegible]; t[illegible]vski pomočnik Rudolf Brust in Amalija K[illegible]r ter trg. pomočnik Karel Dolinšek in Hedvika [illegible]klar, hčerka posestnika. —

Novice iz Rač.

Dosedanji župan g. Josip Bauman je bil na lastno prošnjo razrešen županskih poslov in imenovan za njegovega naslednika njegov brat g. Štefan Bauman. — Tvornica v Račah je pričela izdelovati razne važne kemikalije. — Pošta se je iz dosedanjega lokala, kjer je bila nad 20 let, preselila v hišo gosp. Narata in jo vodi gdč. Dremelj. —

Sokolski tabor pri izvirkih Savinje.

22 članov in naraščajnikov mariborske sokolske župe tabori od 6. do 27. t. m. pri izvirkih Savinje v lepi Logarski dolini. Vsi udeleženci se počutijo zelo dobro. Solnce jih je že lepo ožgalo. Tabor in telovadišče so si v razmeroma kratkem času vzorno uredili. Poleg vsakodnevnih opravil pridno telovadijo in igrajo.

Razvanje.

Člani in članice tukajšnje sokolske čete so preteklo nedeljo priredili v šoli dve predstavi igre »Užitkarji«. Igro je režirala učiteljica sestra Delakova, glavno vlogo pa je odigral br. Slavko Lebe v občo zadovoljnost poslušalcev. Nič slabši niso bili sodnik br. Boris Šijanec in njegov kancelist br. Adam Miloš, potem br. Dregarič Joško v vlogi soseda in vsi drugi. Obisk pri popoldanski predstavi ni bil posebno razveseljiv, zato pa je bil zvečer dokaj boljši. Vseeno pa smo še pogrešali precej domačinov, posebno takih, ki zavzemajo v občini odlična mesta, in bi morali dajati drugim lep vzgled. Istotako nam slabo vračajo Hočani naše št[illegible]ilne obiske pri njihovih prireditvah. Upamo, da bo v bodoče boliše v tem oziru. Prvikrat se bomo o tem lahko prepričali že 2. avgusta na naši veliki gozdni veselici, na katero zdaj že opozarjamo. Vršila se bo v grajskem gozdiču ob cesti iz Razvanja proti Hočam. —

Monopolska taksa na električne prižigalnike (za cigarete in smotke) na avtomobilih.

Mariborska sekcija Autokluba opozarja svoje članstvo, ki ima tako napravo na svojih avtomobilih, da prijavijo to nemudoma glavnemu oddelku finančne kontrole v Mariboru in da plačajo takso Din 50 od komada. —

Triglavani!

V nedeljo 26. t. m. se bo vršila v Vel. Laščah proslava stoletnice rojstva Franceta Levstika, katere se udeležimo s praporom. Obenem je istotam naš počitniški sestanek. Dolžnost je, da se proslave udeležimo v čim večjem številu. Pridemo v Vel. Lašče ob 9. dop. Vožnja četrtinska. Vzemite triglavanska trakove s [illegible] zagrebškega Triglava.

[illegible]enkreuzlerji v Mariboru

Po policijskem poročilu je bila v Mariboru ustavljena skupina nemških dijakov, ki so imeli znake nemške fašistične organizacije — »Hackenkreuz«. Policija je storila svoje in preprečila nadaljne nastope teh izletnikov, čeprav so se nekaterim Mariborčanom »krčila srca«.

Na ulici se je zgrudil

26letni delavec Fras Maks iz Št. Lovrenca na Dravskem polju in padel v nezavest. Pričel je tudi bruhati kri. Prepeljali so ga v bolnico. Mladenič je zelo tuberkulozen. —

Pogojni odpust kaznjencev.

Iz mariborske kaznilnice je bila danes odpuščena prva skupina 13 kaznjencev, ki so po prestani kazni pogojno odpuščeni, ker so zadovoljili vsem predpisom o predčasnem pogojnem odpustu.

Bitka v Pobrežju.

V nedeljo popoldne je odšel zasebni nameščenec Novak Matija v družbi svoje žene Roze na izlet v Pesnico. Spremljala ju je tudi 16letna hčerka Novakove žene Kozar Zofija. Na potu se jim je pridružil še 23letni brezposelni knjigovezniški pomočnik R. Rudolf, ki je z njimi pil in se zabaval do večera. Ko so se vračali pa se je R. sprl z Novakom ter se p[illegible]l z njim pretepati v Košakih. Med prepirom so končno dospeli do Novakovega doma v Pobrežju, kjer je R. stekel v kuhinjo Novakovega [illegible]anovanja in poiskal tam tri kuhinjske nože. Oborožen ž njimi je prišel v spalnico Kozarjeve in jo zabodel v levo stegno. Ranjena [illegible]lica je pobegnila pred razjarjenim napadalcem skozi okno k sosedu, R. pa je ostal v stanovanju ter pričel razbijati vse, kar mu je prišlo pod roko. Grozil je tudi, da bo zažgal hišo in vse pobil. Med te dospel avto rešilne postaje, da bi odpeljal ranjeno Kozarjevo. V s[illegible]itu avtonobilskih žarometov so potem navalili sosedje, ki so se zbrali pred hišo, na napadalca ter ga ukrotili s kamenjem in latami. Pri tem pa so ga tako temeljito zdelali, da so morali tudi njega naložiti v rešilni avto, ker mu je med drugim nalomljena kost leve roke.

Pridite poslušat

muzikalični duo 2 Forings v Veliko kavarno. —

Čegave so krave?

Iz kroga naših čitateljev v območju Tržaške ceste smo dobili sledečo pritožbo: Vsako jutro priženejo od nekod stari pastirji krave na pašo. Čredo krav pa dirigirajo kar na pločnike ob cesti in to celo v času, ko je največji promet. Nekateri puščajo krave celo na njive poleg pašnikov in je bilo v tem predelu napravljeno že mnogo škode. Naj bodo krave že last tega ali onega, meščana, vendar se ne sme trpeti taka »svoboda«. —

Požarni alarm.

Sinoči, okrog 22. ure, so bili naši gasilci alarmirani, da je v Strosmayerjevi ulici nastal požar. V par minutah so se zbrali in pohiteli na kraj »nesreče«, kjer pa se je pokazalo, da gre le pa malenkostno domačo nezgodo, ki je povzročila dim, kar je nekaj pasantov napotilo, da so alarmirali gasilce.

Nočni napad.

V Kalšah pri Sv. Martinu na Pohorju so se stepli fantje radi deklet. Vsled preobilo zavžitega ritoznojskega vina je dobil 21-letni Leopold Arbeiter z nožem od še neizsledenega napadlca težak bodljaj v pljuča. Snoči so ga z reševalnim avtom odpremili v mariborsko bolnico.

Aretirani

so bili: Anton V. iz Ljutomera zaradi sum[illegible] tavine dvokolesa, Janežič Anton b[illegible]selni natakar zaradi več tatvin in poneverb. Med drugim je kradel tudi solnike po lokalih, katere je potem poklanjal svoji priležnici. — Zaradi posegania v uradno poslovanje pa je bil pri[illegible] Aleksandrovem [illegible] Ter K. iz [illegible]a, ki je skušal preprečiti prijetje neke delavke. —

Tekma harmonikarjev v Mariboru!

Ant. Rud. Legatov enoletni trgovski [illegible] v Mariboru.

(Odobren od ministrstva za trgovino in industrijo v Beogradu). Legatova šola je bila ustanovljena že leta 1913. in obstoji torej že več kot 18 let. Zavod je poznan radi prav dobrih učnih uspehov, odličn[illegible] učiteljskega zbora, vzorne disciplin[illegible] r[illegible]da in nadzorstva, kakor tudi stro[illegible]nega ravnateljstva. Novi tečaji se začnejo dne 9. septembra t. l. **Vpisovanja in pojasnila, tudi pismeno, v pisarni ravnateljstva, Maribor, Vrazova ul. št. 4 dnevno od 8. do 12. in od 2. do 6. Telefon 25-90.** Zahtevajte brezplačno učne programe. Zaradi splošne gospodarske krize znatno znižana šolnina. **Lastni internat.**

Poljska in Ukrajinci

Publicist Heinz Kraschutzki, ki se je delj časa mudil v raznih predelih vzhodne Poljske in je študiral tamošnje prilike, je objavil v nemškem dnevniku »Das andere Deutschland« sledečo zanimivo sliko o položaju:

Ukrajinci, ali kakor se tudi sami nazivljejo, Ruteni, prebivajo v pretežni večini v Vzhodni Galiciji, ki tvori del velike poljske države. Ondotno ozemlje je tipična narodna mešanica. Ukrajinci tvorijo 48% prebivalstva, Poljaki 46%, ostalih 6% je treba razdeliti med Žide, Nemce in Ruse, ki so se tekom časa naselili na tem ozemlju. Medtem ko imajo Poljaki večino v mestih, je podeželsko ljudstvo zvečine ukrajinsko. Vendar so tudi popolnoma poljske vasi, tako da je nemogoče potegniti točne narodnostne meje.

Vzhodna Galicija je od 14. stoletja pripadala Poljski, pozneje pa Avstriji. Dolga stoletja so živeli prebivalci v lepi slogi, ne oziraje se na narodno pripadnost tega ali onega.

Šele koncem 19. stoletja so se pojavila prva nesoglasja, ki so izbruhnila v gališkem deželnem zboru. Avstrija je oba tabora včasih mirila, včasih pa tudi hujskala drugega na drugega.

Ko so se jeseni 1918. leta izoblikovale nove države, so poskušali Habsburžani, da bi vsaj nekaj rešili, ustanovit samostojno ukrajinsko državo s Habsburžanom Viljemom na čelu. Osem mesecev se je ta državica držala, vendar pa je bila prešibka in ni mogla pregnati roparskih tolp odpuščenih vojakov, ki so tvorile pravo nadlego prebivalstvu. To se je šele posrečilo dobro organizirani poljski armadi pod Hallerjem, ki je tudi Galicijo priključil Poljski. Galicija je od takrat izvzemši nekaj dni trajajočega vpada sovjetov — del poljske države.

Od 395.000 ukrajinskih ljudsko-šolcev obiskuje javne šole 391.613, ostalih 3388 pa zasebne ukrajinske.

Učni jezik na javnih ljudskih šolah je za 119.795 učencev (30.6%) poljski, 164.517 učencev (42%) poljski in ukrajinski, 107.061 učencev (27.3%) ukrajinski. 240 (0.1%) različen (beloruski, nemški, litvanski). Poljsko gospodstvo pa ni prav nič vplivalo na dobro razvito ukrajinsko zadružništvo. Število zadrug se je v letih 1913 do 1929 zvišalo od 557 na 2393.

Še na inicijativo starega Dunaja se je osnovala 1918. ukrajinska vojaška organizacija, kateri načeluje bivši avstrijski polkovnik Kowalec, ki je po prevratu dolgo časa živel v Berlinu in se je šele pred kratkim preselil v Ženevo. Cilj organizacije, ki se nazivlja UVO, je ustanovitev svobodne ukrajinske samostojne države. Največjo denarno podporo sprejema UVO iz Amerike, kjer obstoja močna ukrajinska organizacija.

Sredstva, s katerimi operira UVO, so nasilja in teror. Prvi početki padejo v leto 1922, julija 1930 je pričela nova akcija s podvojeno silo; ta je trajala do oktobra istega leta. Ta nasilja so imela namen ostrašiti prebivalstvo, kaznovati »narodno nezavedne«, predvsem pa v inozemstvu vzbujati mnenje, da so poljske meje še negotove in da je Poljska notranje raz kosana, needina.

Vodja Ukrajincev je dejal zastopniku londonskega »Timesa« (»Times« 12. 12. 1930.) »Nelojalni smo iz principa, nočemo miru. Ako bi mi dovolili narodu, da lojalno dela skupno s Poljaki, bi nehali sanjati o svobodni Ukrajini, ki se bo dala uresničiti, kakor upam, že v naslednjih 30—40 letih. Karkoli bodo tudi storili za nas, mi bomo nezadovoljni!«

Razumljivo, da je stala poljska vlada pri takih razmerah pred težko nalogo. Vedno naraščajoči provocirani nemiri, in delo UVO so prisilili Poljsko, da je pričela s protiakcijo. Preko 1000 policistov in nekaj vojaščine je dobilo nalog, skrbeti za popolen mir v državi. V teku časa je bilo aretiranih 1739 oseb, večinoma intelektualcev.

Policija je običajno postopala tako, da je obkrožila ukrajinsko naselbino in jo nato preiskala po skritem orožju. To seveda ni šlo povsod gladko, tu pa tam je prišlo do izgredov.

Ukrajinci so se radi tega pritožili večkrat pri Društvu narodov in tudi inozemski listi so prinašali dolge članke o teh »grozotah«. O ilegalnem postopanju Ukrajincev pred protiakcijo se je pa prav malo slišalo.

Neizpodbitno dejstvo je, da vlada med prebivalstvom sedaj mir, in da je razmerje med Poljaki in Ukrajinci mnogo bolše kakor prej. Ukrajinci sami so hvaležni, da jih je poljska vlada rešila terorja UVO, ki je dosegel baš nasprotno od tega, kar je nameraval in namesto nezadovoljstva je povzročil uvidevnost in zaupanje v močno Poljsko tudi med večino Ukrajincev.

Ameriški učenjaki ter opice—ljudje

V institutu za eksperimentalno psihologijo na univerzi v Chicagu je napravil prof. Kellog s svojimi pomočniki eksperiment, ki mu ni najti para. Ameriški učenjaki ki si ne žele nič bolj, nego da bi opico odgojili kot človeka. Za kar je trebalo po Darwinu milijone let, namreč, da se razvije človek iz opice, naj bi v današnji dobi eksperimentalno šlo hitrim tempom. Moderen človek [illegible] v laboratoriju izvršiti razvoj opice do človeka.

[illegible] homunkulusa je danes prav enostaven. Mlad opičji samec bo odgojen na način človeka, kakor dete, ki se ga poje, koplje in redno hrani z mlekom. Najti se bo morala dojilja, ki ga bo uspavala s pesmijo, ga zibala in vozila. Dobil bo vse igračke kakor dete in tako bo odrasla kot najbolje odgojeno dete.

Učenjaki pričakujejo, da se bo ta opičji stvor, odgojen na človeški način, revanžiral za trud in napravil ljudem veselje, da se bo ponašal kot človek. S tem pa eksperiment še ne bo končan. Na enak način bo vzgojena tudi mlada opičja samica, ki naj bi bila družica te polopice-človeka in ki bo v zakonski zvezi vzgajala njuno potomstvo. Potomstvo bo seveda prav tako vzgojeno na človeški način in po nekoliko generacijah bomo imeli na zemlji novo vrsto ljudi.

Mnogi mislijo, da je to ameriška senzacija — vendar temu ni tako. Poskus, da se opice vzgaja v ljudi, izgleda resnično kot mogoč, vendar še je težko smatrati idejo učenjakov za izvedljivo. To je le posledica raziskovanja ameriške psihološke šole in to, kar žival in človek mislita, hočeta in občutita, nego to, kar žival in človek delata in kakšne so njih čutilne reakcije na podražljaje okolice. S tega stališča so ameriški eksperimentalni psihologi napravili prav zanimive poiskuse, pri čemur so prišli do spoznanja, da se človek in žival enako ponašata. Niti človek-novorojenček niti žival ne razume besed, ali eden in drugi reagirata na zelo razumljiv način na nagovor, seveda vsak na svoj način.

Novi poizkus z opico ni prav nič drugega nego korak dalje na polju raziskovanja, da se najde sličnost v kretanju ljudi in živali. Zgodilo se je, da so opice ukradle dete, ki je odraslo v njihovem krogu in se oprijelo popolnoma opičjih navad in življenja. Z zgoraj omenjenim eksperimentom naj se dokaže, da so opice le zaostala bitja, katerim je manjkala človeška okolica.

Orkan porušil celo vas.

V okolici Vilne je divjal te dni strašen orkan, ki je porušil celo vrsto hiš in poruval na tisoče dreves. Posebno hudo pa je divjal nad vasjo Szydlowicze, ki jo je takorekoč izbrisal z zemeljskega površja Pri tem je bilo na 30 seljakov bolj ali manj hudo ranjenih. Po orkanu je padala kot kurja jajca debela toča, ki je pobila vse [illegible]delke v okolici 20 vasi.

Koliko telefonov je na svetu?

Po zadnji statistiki je v obratu sedaj nad 34 milijonov 400 tisoč telefonskih aparatov. Od tega odpade na Evropo najmanj 10 in pol milijona, na Zedinjene države 22 in pol, na Azijo 1,265.000 in na Afriko 224.000. Največ aparatov je v Zedinjenih državah, kjer pride 16.9 aparata na vsakih 100 prebivalcev. V Evropi pa prednjači Danska s 9.4 aparati. Največje število telefonskih priključkov je v New yor[illegible] in sicer 1,811.410.

O suženjstvu v Abesiniji

Odkar je Georges Kessel v svojem glasovitem reporterskem delu odkril trgovino s sužnji na obalah Črnega morja, od tedaj je Henri de Monfreid, francoska izdaja polkovnika Lawrence, ki je prestopil k Arabcem pod imenom Abd El Hai postal svetovno znana oseba. On je bil tisti, ki je vodih Kessela skozi nepoznane zemlje in mu omogočal prehod skozi vrata, kojih ni prestopil noben Evropejec. Pred Abd El Haijem in njegovo nežno zunanjostjo nima islamski svet nobenih tajnosti. Šele s svojimi petdesetimi leti je začel živeti. Zbira dragocene slike, bibliofilske redkosti, slika, poje, tihotapi orožje v Abesinijo — pozna vsak dijalekt od Sudana do Babel-Mandeba. Morda najpustolovnejša figura 20. stoletja. Neki nemški novinar je imel priliko govoriti z Abd El Haijem o trgovini s sužnji. Abd El Hai pravi: »Trgovina s sužnji se mi ne zdi tako strašna kot mojemu prijatelju Kesselu in ne čudim se, da še v 20. stoletju obstoja vkljub sklepom Društva narodov, prepovedim in kontroli zapadnih oblasti. Kontrola je v obsežnih zemljah Abesinije, Perzije, Sudana ali Hedžase sploh nemogoča. Zato sem z lahkoto ustregel Kesselovi prošnji, da mu pokažem prave sužnje. To niso nikake tajnosti, kajti to stanje izkazuje iz tamošnjih socijalnih razmer. Ko je pred leti bilo po osvoboditvi sužnjev sporočeno, da se lahko vrnejo v svojo domovino, ki so jo zapustili v detinstvu, so reveži pričeli prositi svoje gospodarje, da jih obdrže pri sebi. Sužnje predstavlja v teh krajih imetek, ki ga gospodar ščiti kakor evropski kmet svojo dragoceno živino. Lepa dekleta in dečki za harem stanejo okoli 50—60.000 frankov, dočim se dobe sužnji za delo za 2—3.000 fr.

Lastnik je skupno s svojimi sužnji za isto mizo ista jedila, čuva njihove delovne sile in pazi na njih zdravje. Le skrajno surovi ljudje jih pretepajo, kar povzroča nezadovoljstvo.

Ras Tafari, novi kralj Abesinije, evropski odgojen, skuša z železno močjo zatreti v vsej državi trgovino s sužnji. Vendar treba pripomniti, da Abesinija, ki je nekolikokrat večja od Francije, nima niti železniških prog, ter jo nepregledne pustinje prašume in divji gorski vrhovi ovirajo v edinstveni upravi. Guvernerji so v poedinih provincah samostojni gospodarji. Naravno, da pri vsem tem Ras Tafari nima zadostne moči. Pod takimi pogoji cvete lov na sužnje neovirano zlasti v vzhodni Abesiniji, kjer trgovcem pustinje nudi ugodno zavetišče. Še marljivejši so lovci za sužnji v Ausi v južnem Sudanu in [illegible]tralni vzhodni Afriki. Ljudstvo je v teh krajih v svoji bedi nezmožno se upreti ter se vobče ne briga, kam odvedejo trgovci svoje blago. Zasledovanje je nemogoče, kajti predno pride suženj od »producenta« do »konsumenta«, gre preko 20 rok, vsled česar mu cena stalno raste.

Čeprav izgleda vse to na prvi pogled nemoralno, vendar iz daleka ni tako strašno kot se opisuje v knjigah. Po mojih izkušnjah — pravi Abd El Hai — je življenje sužnjev v Abesiniji znatno boljše kot življenje proletarcev v zapadni Evropi. V vsej Evropi nisem našel toliko ljudi, ki bi se smejali tako od srca kot abesinski sužnji.

Masarykova četrta rezidenca

Tajnost življenja — telesna svežost in življenska energija, s katerima se odlikuje predsednik Masaryk, leži brez dvoma v njegovi ljubezni do narave in tesni zvezi z njo. T. G. Masaryk je znal vselej čuvati tesni kontakt z naravo, ki jo je že od ranega detinstva cenil in ljubil.

Pred vojno kot profesor se je trudil, da svoj prosti čas prebije na deželi, ne le vsled tega, ker mu je dajala moči, temveč, da pride v stike tudi s kmečkim narodom.

Najljubši sport predsednika Masaryka, ki ga še vedno goji, je jahanje, najljubši izprehod skozi polja in šume — a najljubša pijača čista studenčnica. Predsednik Masaryk, ki stanuje v Pragi na Hradčanih, prebije največ časa v svoji glavni rezidenci v Laneh, uro hoda oddaljeni od Prage. Tu prebije navadno zgodnjo pomlad in pozno jesen. Mnogokrat pa tudi v zimskem času po par dni.

Poletje pa najraje preživi v svoji slovaški rezidenci Topolčiankah ali pa na Moravskem v Židlochovicah.

Mnogo manj pa je posečal v zadnjih č[illegible] predsednik Masaryk mesta in kraje, ki so mu bila pred vojno posebno pri srcu. To je na primer mala slovaška vasica Bistrička. Odkar je postal predsednik republike, je obiskal Bističko le dvakrat.

Obujajoč spomine na dneve, ko je kot profesor preživljal tam svoje počitnice, se počuti posebno dobro. Slovaki iz Bističke smatrajo Masaryka za svojega rojaka. Njegovo ime se izgovarja v Bistrički ne le z velikim spoštovanjem, temveč tudi z navdušenjem. Za prebivalce Bističke predsednik Masaryk ni samo glava države, ovenčana z aureolo Osvoboditelja domovine, ljubili so ga že davno, ko še nihče ni mogel slutiti, da bo njihov profesor Masaryk postal predsednik češkoslovaške republike.

Ne samo njega, tudi njegovo deco vežejo na Bističko najlepši spomini. Radi tega si je njegova hči dr. Alisa Masarykova dala postaviti v Bistrički hišo, ki bo služila kot četrta rezidenca T. G. Masaryka, kjer bo lahko v priljubljeni mu okolici prebil lepe dni, v tesni zvezi z naravo, ki je krog Bističke tako krasna, v okvirju slovaških gora, v zelenju gozdov in livad, kjer šume bistri potočki, polni najboljše pijače na svetu — kristalno čiste izvirne vode.

Sport

Dvodnevno gostovanje graškega Sturma

Za soboto in edeljo sta Rapid in Železničar povabila na gostovanje renomirano enajstorico Sturma iz Gradca, ki igra v avstrijskem amaterskem nogometu precejšnjo vlogo. V soboto sta igrala

SK Sturm:SK Rapid 1:0 (0:0).

Kljub zmagi gostje vendar niso napravili vtis prvovrstne enajstorice. Domačini bi lahko dosegli zmago, ako bi bila krilska vrsta na mestu. Nastop Sturma proti Rapidu je najzgovornejši dokaz, da v nogometu često odločuje sreča in suhe številke niti oddaleč ne kažejo pravega razmerja sil obeh nasprotnikov. Glavno krivdo za poraz — nosi krilska vrsta, ki bila v soboto nemogoča. Napadalna vrsta Rapida je čestokrat ogrožala vrata nasprotnika, toda vsled neodločnosti pred golom pa ni mogla zabeležiti vidnih uspehov.

Tekma sama je bila mlačna. Obojestransko se je igralo brez volje in elana. Edini gol je padel v 42. minuti drugega polčasa po krivdi levega branilca.

Sodil je g. dr. Planinšek dobro in objektivno.

Včeraj so gostje dosegli drugi uspeh in sicer

SK Sturm:SK Železničar 5:2 (0:1).

Tudi včeraj ni prišla kvaliteta poedincev kakor tudi celota SK Sturma do izraza; napadu je manjkalo prave odločnosti, še bolj pa strela pred vratmi. Da so pa gosti zmagali, je zasluga desnega branilca SK Železničarja, ki je s svojo igro zakrivil 11metrovko in tako pripomogel gostom do izenačenja. V naslednjih minutah je Sturm še dvakrat pretresel mrežo domačinov. Oba gola pa gresta na račun vratarja.

Prva polovica se je odigrala večinoma v znamenju premoči Železničarja. V drugi polovici je pritisnil Sturm in dosegel v 7., 8. in 9. minuti tri gole. Protinapadi Železničarja so postali zelo vehementni in vratar Sturma je imel mnogokrat priliko, da pokaže svoje zmožnosti. V 27 min. je popravil Efferl rezultat na 3:2.

Sodil je g. Nemec.

Dopoldne je mladina **ISSK Maribora** porazila mladino SK **Železničarja** 4:1 (3:0). Sodil je dobro g. Istenič.

Tekmovanje za državno nogometno prvenstvo.

Ljubljana: Ilirija:Hajduk 3:3 (1:3).
Zagreb: Concordia : Primorje 7:2 (5:0).
Beograd: Jugoslavija : Soko 3:3 (2:1).
Sarajevo: Sašk:Slavija 4:1 (2:0).
Osijek: Slavija:Bačka 5:1 (2:0).
Novi sad: Vojvodina:PSK (Pančevo) 8:0 (4:0).
Subotica: Sand:Gradjanski (Osiek) 2:2 (1:0).

M. Zevacco:

V senci jezuita

Zgodovinski roman. 161

Toda Margentina ni bila pozabila nobenega izmed priporočil gospe, ki jo je imenovala »lepo damo«. Celo v mraku njene blaznosti so jo vodile besede vojvodinje Etanpske.

In vojvodinja ji je bila zabičila, naj bo potrpežljiva. Prav dobro se je spomnila vsega.

Vprašala je torej nekega vojaka, ki je šel ravno mimo:

»Ali pojde kralj na lov?«

»Saj je že na lovu, lepa plavolaska. Vrne se gotovo jako pozno.«

»Ah, na lovu je?... ali veste nemara, če je Žileta z njim?«

Vojak je obstal kakor ukopan. Vedel je, da je Žileta ime vojvodinje Fontenbloške, in kar začudil se je, da govori ta reva tako po domače o tej osebi, ki jo smatrajo nekateri za priležnico Franca I., drugi pa za njegovo hčer.

Zajecljal je par besed brez zveze in se požuril proti gradu, boječ se, da ga ne bi kdo videl z žensko, ki je tako malo spoštljiva do ljudi, ki plavajo v polupravljičnih meglah kraljevskega dvora.

Ne meneč se za njegov beg, se je vdala Margentina iznova svojim mislim, upiraje oči v krasni grad, kjer je živela njena hči kakor v čarobni palači sami.

Zdaj pa je začutila, kako kličejo za njenim hrbtom:

»Živel kralj!«

Obrnila se je v trenutku, prebledela je, in trepet jo je izpreletaval.

»Kralj!« je zamrmrala. »Kralj! On, Franc!«

Skupina jezdecev se je približala grajskim vratom.

Tisti, ki je jahal na čelu par korakov pred vsemi ostalimi, je bil po vsem videzu velik gospod: škrlatasti jopič je še povzdigoval njegovo žlahtno rast.

Gledala je njegovo bližanje, ne da bi mogla vzklikniti ali geniti z roko.

Bližal se ji je kakor v gloriji solnca in veličanstva.

In Margentinine oči so pile takorekoč to prikazen, pile jo z brezmejnim začudenjem, in bilo ji je, kakor da vse poka v njej, v njeni glavi pa se vršijo čudesa...

— — — — — — — — — — — — — —

Od tistega davnega časa, ko je ljubimec zapustil Margentino, in tistega groznega prizora, ko se je prikazala še vsa krvava od poroda, polumrtva v izbi, kjer se je Franc smejal in pel poleg umirajoče — nezakonske matere — odtlej, pravimo, ni videla Margentina nikoli več moža, ki ga je nekdaj tako ljubila.

Res je bila nekega večera pred hišo Štefana Doleta v njegovi neposredni bližini. Toda noč bi ji bila ubranila spoznati ga, tudi če Franc I. ne bi bil zakrival svojega obraza.

Ne, ne, nikdar ji ni bilo dano videti ga.

Toda blaznica je bila ohranila njegovo sliko s tisto kruto točnostjo, ki je tako strašna muka ubogih obupanih src.

Čeprav se je bil kralj izpremenil in postaral, vendar je ostal ponosni kavalir.

Bil je še vedno ljubimec njen.

Videla ga je takšnega kakor ga je gledala one dni.

Niti tega ne moremo reči, da bi ga bila spoznala: med Bloajem in Fontenblojem ni bilo v njenem duhu nobenega presledka.

Kakšen duševni potres je neki završal po njenih prsih in njenem srcu?

Kateri čudež je siloma strgal vezi, ki so oklepale tako dolgo njen razum?

Ali jo je pretresel prizor, ki se je ponudil nenadoma njenim očem.

Nemara se je izvršila v Margentini, ki jo je predstavljal ta kratki hip za dvajset let nazaj, izpremememba, ki jo je zadela do najglobljih žilic njenega bitja?

Kralj je šel mimo nje v razdalji kakih deset korakov.

Videl je ni.

Franc I. ni pustil nikoli pogleda do svojih podložnikov; hodil je gledaje pred se, in le komaj in komaj se je nasmehnil, kadar je kazala kaka žlahtna gospodična z gospodarskega balkona svoje navdušenje in vihtela z grbi vezeno šarpo.

Toda ona ga je videla — ona njega.

Siloma so se ji sklenile roke. Hotela je krikniti. Čutila je, da bo jedva zajecljala.

Stala je na svojem mestu kakor vkopana, osupla bolj nad vrtoglavo jasnostjo, ki ji je preplavljala duha, nego nad tem, da je videla in spoznala Franca.

Že je bil mimo nje...

Toda ona se še vedno ni ganila.

Zdaj so prihajali mimo jezdeci, ki so sledili kralju v neurejenem tropu.

In med par plemiči, tvorečimi nekakšno spremstvo, je zagledala zdajci dve dami...

Dve dami, ki sta jahali vštric.

Ena jo je pomerila z žarkim pogledom, ki se je obrnil takoj nato k tovarišici, kakor, da jo hoč opozoriti nanjo.

Ta je bila vojvodinja Etanpska.

A druga je bila Žileta!

Žileta, ki je Margentina ni spoznala... Žileta, ki je zrla v smrtni žalosti in grozi na isti grad, ki ga je bila njena mati pravkar pogledala z občudovanjem.

Zdajci pa je skočil konj vojvodinje Etanpske v stran in se pognal v par skokih do Margentine.

Vojvodinja se je klonila, kakor da hoče potolažiti žival: obenem pa je izpregovorila par besed.

Nato je obrnila konja, smehljaje se ostali družbi in je došla, ne da bi bil kdo opazil pomen in namen njene zvijače.

»To je tvoja hči, tvoja Žileta!«

Te besede so padle v Margentinino dušo kakor kaplje raztopljenega svinca.

Elektrizirale so jo, ošinile kakor z bičem in jo pognale v brezvestni razburjenosti proti skupini, ki je šla v tem trenutku ravno skozi vrata grajske ograje.

»Žileta! Moja hči!«

Ta vzklik je napotil ves častni dvor; Franc I. se je zdrznil, Žileta je vztrepetala.

Margentina pa je bila planila proti njej.

»V stran!« je zarjula straža.

»Moja hči! Moja Žileta!« je kriknila mati in drla naprej.

Počil je strel.

Oblita s krvjo se je zgrudila Margentina na kolena, iztezaje roke proti Žileti, in se zvrnila nato nezavestna v znak...

— — — — — — — — — — — — — —

Vzklik groze se je oglasil med kraljevimi plemiči.

Eden izmed njih je planil proti straži.

»Kdo ti je ukazal streljati, lump!«

»Takšen je kraljev ukaz!« je odgovoril stražnik.

Plemič je bil previden človek in se je umeknil: zaskrbelo ga je ali ni kdo opazil njegovega ogorčenja.

Toda kralj se ni brigal zanj.

Sledil je z očmi Žileti, ki je bila skočila s konja in planila k Margentini, ter rekel vojvodinji Etanpski:

»Draga moja. Spravite to prismojenko odtod, da ga ne polomi.«

Ali je bil kralj spoznal Margentino?

Ne še!

— — — — — — — — — — — — — —

Rekli smo, da je skočila Žileta k Margentini, pokleknila je k njej in ji privzdignila bledo glavo, ki je imela v tem trenutku čudovito lep obraz.

Zdajci je spoznala blaznico iz brloga v ulici Move-Garson.

Spomnila se je, s kakšno grozo jo je navdajala ta ženska, spomnila se je otrovane krinke...

Solza ji je zdrknila iz oči, in zamrmrala je:

»To ni moja mati!...«

Ko je slišala Margentinin krik, se je storilo Žileti za trenutek, kakor da jo kliče v resnici njena mati...

Zdaj pa je bila njena prevara tako bridka, da se ni mogla ubraniti solz.

Ne, ne, ta ženska, ki ji je pretila in grozila z onim strašnim pohabljenjem, ni mogla biti njena mati...

Na njene ustnice se je dvignil jek resničnega koleč-ne; zastokala je poluglasno:

»Ta ni moja mati!...«

»Dajte, pojdite z mano, dete moje... vaše mesto ni tu.«

Žileta je dvignila oči in spoznala vojvodinjo Etanpsko. Videla je tudi, da se ji je približalo precejšnje število plemičev, ki jo gledajo z začudenjem.

Kralja ni bilo med njimi.

»Ranocelnik je tu,« je rekel eden izmed navzočih.

Žileta je vstala in prepustila ranocelniku svoje mesto.

Vojvodinja Etanpska jo je hotela potegniti s seboj. Toda deklica se je branila.

Ganjeno, globoko sočutje jo je obhajalo do te uboge ženske, ki jo je bila imenovala svojo »hčer«.

»Prenesti je treba ranjenko,« je zanosljal doktor učeno. »Ali ve kdo, kje prebiva?«

»Ona stanuje v gradu, v mojem stanovanju« je rekla Žileta.

Te besede so ji ušle skoraj nehote; izrekla jih je v prvem nagibu svojega srca in česar — se prej ni zavedala — zdaj ji je bilo, kakor da je to za njo velikega pomena, spraviti Margentino k sebi.

»Kaj takega«, je rekla vojvodinja Etanpska. »Kaj pa mislite, draga moja!«

Te njene besede so se glasile tako mehko, da je bilo očividno, da ne bo branila prenesti ranjenko v grad.

Vojaki so bili prinesli med tem nosila, na katera so bili položili Margentino, ki je bila še vedno brez zavesti.

»Kako ukrenete, madam?« je vprašal ranocelnik vojvodinjo Etanpsko.

»Ubogajte gospodično Fontenbloško.« je dejala Ana in se nasmehnila.

Par minut nato je počivala Margentina na Žiletini postelji.

— — — — — — — — — — — — — —

Kralj se je bil umaknil v svoj kabinet, ne da bi čakal, kakšen bo konec tega dogodka.

Bil je divji; in ko je bil sam, si je dal njegov gnev svobodno duška.

»Drago mi bo plačala to!« je zarenčal zdaj pa zdaj.

Njegova grožnja je veljala vojvodinji Etanpski.

Zdajci pa je sedel k mizi, prijel za pero in zapisal:

»Ukaz gospe Ani Pisleški, vojvodinji Etanpski, da naj se odpravi nemudoma po prejemu tega pisanja na svoja posestva, od koder se ne sme geniti brez našega dovoljenja in odkoder se ne sme vrniti, ako je mi ne izvolimo pozvati zopet na svoj dvor.«

Podpisal je in poklical Basinjaka.

Komorni sluga je prišel.

»Pokliči mi mojega gardnega kapitana,« mu je ukazal.

»Gospod De Mongomeri je ravno v predsobi, sir; toda — ali izvoli Vaše Veličanstvo sprejeti vojvodinjo Etanpsko?«

Sprejmem dve starejši osebi
na stanovanje. — Naslov pove uprava lista. 2095

Sp... prodajalko
ali prodajalca za sladoled. Naslov se izve v upravi lista. — 2096

Prosto stanovanje
nudim takoj pridnima starejšima zakoncema za nad... posestva v najbližnji bližini mest Maribora. — Vpraša se pri dr. Marinu v Mariboru, Razlagova ul. št. 15, med ordin. urami ...27

Dva lepa lokala
se oddasta, zelo primerna za obrtnika, skladišče itd. v novi zgradbi. Naslov v upravi lista. 2068

Lepo skoraj novo spalnico
prodam. Meljska cesta 29. 2081

Radi bolezni
prodam dobro ohranjen štirisedežen avto. Ponudbe na upravo lista pod »Poceni«. 2059

Kopalne čepice
od Din 8.— naprej. Eksportna hiša »Luna«, Maribor, Aleksandrova cesta. 1719

Sami se prepričajte,
kako ceneno dobite aktovke, kovčke, torbice, listnice, usnjate kovčke, kovčke za potovanje, preobleke, goblin torbice, kovčke za kopanje, necesere itd. v novo otvorjeni torbarski delavnici, Kopališka ulica 2. Vsa ta dela se izdelujejo v lastni delavnici. Popravila se izvršujejo garantirano dobro točno in po najnižji ceni. Se priporoča Karlo Josip, torbar, Maribor, Kopališka ulica 2, Scherbaumov paviljon. 1798

Sobo in črkoslikanje,
vedno najnovejši vzorci na razpolago izvršuje poceni, hitro in okusno Franjo Ambrožič, Grajska ulica 3 za kavarno »Astoria«. X

Štampilje * T. SOKLIČ Maribor Aleksandrova 43
zastopniki se sprejmejo.

Ali že veste,
da pere »Triumf« Pavel Nedog ovratnike tako lepo, da izgledajo kot novi?

Modra galica
za tretje škropljenje se dobiva pri Vid Marko, Meljska cesta 24. 2053

Sedaj kupite
Creppe de chin
Creppe satin
Creppe georgette
Creppe mongole
Creppe faille
Creppe Jeanette
Creppe Suede
Georgette imprime
Marchisette
Voular, bomberg itd.
v najlepših modernih barvah in desenih najceneje pri
L. ORNIKU, MARIBOR
Koroška cesta 9. Plačilne olajšave!

Izdaja Konzorcij »Jutra« v Ljubljani; predstavnik izdajatelja in urednik: FRAN BROZOVIČ v Mariboru. Tiska Mariborska tiskarna d. d., predstavnik STANKO DETELA v Mariboru.